

Dromend naar de wereld kijken

Nu vijfenveertig jaar probeer ik om meditatie een beetje duidelijker te maken voor een heleboel mensen. Ik weet niet of me dat gelukt is, ik heb mijn best gedaan. Ik zie al die gezichten voor me, van mensen die mij allang niet meer volgen. Ik heb in mijn leven heel wat tijd doorgebracht in die kloosters, met lezingen en bijeenkomsten. Die mensen hebben, op een enkeling na, voor een groot deel geconstateerd dat de tao-zen, die ik probeer te brengen, toch niet strookt met hun geloof. En dat is een beetje triest voor hen, ik heb het echt geprobeerd.

Ik vraag me eigenlijk af - nu vandaag, jullie zijn in grote getale gekomen - of wat ik probeer duidelijk te maken niet is dat je het zelf moet vinden, dat je het zelf moet opzoeken; dat ik er alleen maar ben om je af en toe te zeggen: let daar eens op, of let daar eens op. Maar meer kan ik niet doen. En het is maar goed dat ik niet meer kan doen, stel je voor dat ik jullie iets zou kunnen geven wat van zo'n groot belang is. Dan zou het heel makkelijk zijn om jullie te manipuleren. Dat is natuurlijk het ergste wat je kunt bedenken.

Dit is de laatste keer dat ik een sessie buiten Amsterdam met jullie mag meemaken. Maar dat is in de tijd gerekend. Als jullie in december weer bij elkaar komen, zonder mij, ben ik er toch wel bij. Ik denk aan jullie, denk aan jullie inspanning om te begrijpen wat wel en niet kan. Dat is laatste eigenlijk het belangrijkste: wat niet kan, wat onmogelijk is, wat je niet naderbij kunt brengen, hoe je je ook inspant.

Wat is nu de basisinspanning die nodig is? Eigenlijk is dat - al klinkt dat misschien een beetje gek - dat je overdag een beetje dromend naar de wereld kijkt. De wereld die in opbraak is, die haast heeft, waarin allerlei nieuwe ontwikkelingen om aandacht vragen. En dat je dat allemaal accepteert zoals het is. De wereld is zo, hij gaat door zo.

Maar de vraag is natuurlijk altijd weer of jij zelf ook op die manier wordt meegenomen door alle ontwikkelingen. Er zijn een heleboel verrassende ontwikkelingen bij, leuke ontwikkelingen. Dus je kunt jezelf daar heel gemakkelijk in vergeten - vergeten wie je bent.

Ja, wat ben je eigenlijk? Wat ben je? Een mens. Ja, maar welk mens? Een mens die opgenomen is in de stroom die doordraait, die telkens een beetje blij is en een beetje verdrietig. En soms heel erg verdrietig. Of kun je zien dat er - behalve al datgene wat speelt en wat je aandacht heeft en waar je in opgaat of je tegen verzet (wat eigenlijk hetzelfde is) - nog iets anders is.

Als je teruggaat in je herinnering - dat kun je, dat kan ieder mens - dan weet je dat je als klein kind, dat volgens onze ideeën nog niets wist, eigenlijk nog in staat was om de wereld te ontdekken. Je was in staat om de betrekkelijkheid van de wereld te ontdekken, een wereld waar jij je in terecht moest vinden. Je moet gewoon die wereld in, je moet opgevoed worden, je moet de dingen leren, je moet een vak kiezen. En soms vind je een partner en ga je trouwen en krijg je een gezin.

Wat is er daarnaast - daar bovenuit eigenlijk - nog aanwezig van de belofte die je had als klein kind, dat je het allerwezenlijkste zou vinden. Daarom zijn kleine kinderen zo onophoudelijk bezig met te vragen: waarom nou dit, waarom dat, als ouder word je daar af en toe horendol van. Maar dat is omdat het kind nog *wel* weet dat alles wat hij hier leren kan, niet datgene is waar het om gaat.

Datgene wat maakt, als het in je leeft, dat je alles kunt verdragen, dat je nooit de moed opgeeft. Dingen kunnen soms ontzettend tegen zitten. En je hebt het gevoel: wat een geweldig werk moet ik nog voltooien. Dat is dan waarschijnlijk ook zo. Maar aan de andere kant - het allerbelangrijkste is dat hij nog niet gehoord heeft wat je allemaal nog wilt doen.

En dan gaat het er om, op welke leeftijd je ook bent, om weer te durven dromen - het slechtste, volgens de opvatting van de maatschappij - te durven dromen dat je iets anders bent. Dat je, behalve die hele machinerie die ook in jou werkt, iets anders bent, iets wat nooit geboren is en wat nooit sterft. Wat toeziet in alles wat er gebeurt in je leven en daar geen oordeel over heeft, dat alleen maar aanwezig is.

Omdat het aanwezig is, kun jij leven. Dat vergeten we heel vaak. We denken heel vaak - dat is een gedachte van het ego - dat *ik* het ben die dit doet, en dat doet, en dat doet... Je zou geen *spat* kunnen doen als dat andere niet aanwezig was in je. Als het je niet liet spelen, fouten liet maken, overwinningen liet hebben, liet liefhebben, liet haten - soms doodmaken in je kortzichtigheid. Maar het is echt heel moeilijk om te beseffen dat dat alles mogelijk is - dat je kunt leven, dat je geboren kunt worden en dat je dus kunt sterven - omdat dat andere er is.

Dat andere wacht alleen maar op het moment dat je zegt: ...oh ja, dat andere, daar gaat het om; daarom is het leven dat ik geleefd heb niet voor niks, en mijn streven om God te vinden, of Allah of Boeddha. *Maar dat is niet datgene waar het om gaat het*, het is nog allemaal in de woorden, in de begrippen, *en daar kan het niet in leven, dat is veel te klein!*

Dus het is niet zo erg om een keer een beetje als een slenteraar door het leven te gaan. Even al die geweldige dingen die gebeuren en waar je deel aan hebt, te vergeten. Te luisteren en te kijken naar de wereld om je heen, naar de mensen, de planten, de dieren om je heen. En je die vraag te durven stellen: datgene wat in mijzelf nog niet gehoord is, nog niet beleefd is, is dat ook in *al* die andere dingen die ik tegenkom? Ik ken van een heleboel dingen de eigenschappen, ik weet dat planten langzamer evolueren dan dieren, en mineralen weer veel en veel langzamer. Dat weet ik wel. Maar dat is het allemaal niet.

Kan ik mezelf die vakantie gunnen - het is echt een vakantie! Ik weet, ik ben zo en zo oud, ik heb dat en dat gedaan, dat en dat kan ik nog steeds niet. Soms ben ik er wanhopig over, soms lach ik en denk ik: ...ah ja, zo doen we dat. En dat maken we van onze medemensen ook mee.

Om dat allemaal te beseffen - en tegelijkertijd te weten, ja, maar het wezenlijke waar het om gaat, dat wat alle werelden in leven houdt, dat heb ik nog niet ontmoet.

Is dat buiten me, of is dat in me? Dat is typisch een vraag van ons eigenwijze ego. Want het is natuurlijk in allebei, het is én buiten én in me, want het is alles. En alles kent geen buiten en binnen.

Dus hoe kunnen we dat wat alles in stand houdt, in ons zelf ontmoeten? En daar kunnen we ons - zo wijs zijn we dan al geworden in dit leven - niet voor inspannen. Want inspanning betekent dat je denkt te weten waar je naartoe moet. En dat weet je niet, want het is overal.

Hoe ontmoet je dat overal aanwezige? Dat is die laatste vraag. En als je sterft, word je daar mee geconfronteerd. En je hebt een of ander geloof, of je gelooft in niks - ook dat is een geloof - maar dan ben je niet open. Dat is zo tragisch, dat nog altijd gedacht wordt dat een priester of een dominee je daarmee kan helpen. Dat is niet zo. Dat allerlaatste is in het geheim, is in het verborgene. Waar niemand anders is dan jijzelf. En ik denk aan de bijbel, daar staat: *Eli, Eli, waar zijt gij*. Dat is de vraag: waar ben je. En kun je oud worden... [lacht]. Dat is de vraag van ons allemaal, zonder uitzondering.

Het gaat erom dat je beseft dat die vraag jou gesteld wordt. Niet door iemand uit de politiek of uit een of andere beweging. Maar het is de vraag die ieder mens gesteld wordt. En dan hangt het er

maar van af hoe je geleefd hebt, of het duidelijk is dat die vraag er is. Je kunt de hele wereld afreizen, alle heilige meesters - noem ze maar op - bezoeken, je kunt alle systemen bewandelen. *Maar daar gaat het niet om*, dat is nog allemaal van het tijdelijke, van dat wat vergaat.

Het gaat er dus om alleen te zijn als die vraag echt tot jou komt, die vraag die je niet meer ontwijken kunt. Kun je dan alleen zijn? Want alleen daar, waar niemand anders is dan jij, kun je het horen.

Dat wens ik jullie allemaal toe.